

КӘСІПТІК БАҒДАРДЫҢ МӘНІ ЖӘНЕ МАЗМҰНЫ

Әрбір он жыл сайын әлемде тың жаңа мамандықтар пайда болады. Еңбек нарығы 65%-ға өзгеруі ықтимал, қазір бастауыш мектепке оқитын балалар болашақта бізге әлі белгісіз, мүлдем жаңа мамандықтар мен кәсіп түрлерін меңгеретін болуы мүмкін. XXI ғасырда жаңа мамандықтардың пайда болуы жаңа технологиялардың қарқынды дамуымен және жаһандық компьютерлендірумен тікелей байланысты. Осыған орай қазақстандық оқушыларға кәсіптік бағдар беру аса өзекті мәселелердің біріне айналып отыр. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңында: «(29) кәсіптік бағдар - білім алушының кәсіптік қызығушылықтарына, жеке қабілеттері мен психикалық-физиологиялық ерекшеліктеріне сәйкес білім беру және кәсіптік мүмкіндіктер саласында, мамандық пен оқитын орнын еркін және саналы тандау құқықтарын іске асыруына ақпараттар мен консультациялық көмек беру» («Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы. 19.04.2019 өзгертілген.), - делінген екен. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында: «...7-11 сыныптар аралығында орта білім беру ұйымдарының білім алушыларына кәсіптік диагностика жүргізу; Кәсіби бағдар және мансап орталығын құру және жұмыс істеу; Орта білім беру ұйымдарының білім алушыларымен кәсіптік бағдар беру жұмысын ұйымдастыруға және 9 және 11 сынып бітірушілерін жұмысқа орналастыруға мониторинг жүргізу ...» (ҚР Үкіметінің Қаулысы //Электронды ресурс <https://egov.kz/cms/tu/law/list/P18000000460>), - деп мектеп оқушыларына кәсіптік бағдар берудің өзектілігі нақты айқындалған. Жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының (ҚР Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығына 4-қосымша) 2- тарауының 7-ші және 9-шы тармақтарында мектеп оқушыларының кәсіптік бағдарын қалыптастыруға басты назар аударылған. Нақты атап айтқанда: 7. Жалпы орта білім берудің мақсаты: кең ауқымды дағдыларды дамыту негізінде білім алушылардың жоғары оқу орындарында білімін жалғастыруы және кәсіптік өзін-өзі анықтауы үшін академиялық дайындығын қамтамасыз етуге қолайлы білім беру кеністігін жасау болып табылады, яғни: 1) білімді функционалдықпен және шығармашылықпен қолдану; 2) сын тұрғысынан ойлау; 3) зерттеу жұмыстарын жүргізу; 4) ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану; 5) коммуникацияның түрлі тәсілдерін қолдану; 6) топта және жеке жұмыс жасау білігі; 7) мәселелерді шешуі және шешім қабылдау. 9. Жалпы орта білім берудің негізгі міндеттері: 4) бітірушілерге олардың мүдделері мен қабілеттеріне сәйкес кәсіптік өзін-өзі анықтауына көмектесу; 5) бітірушілерге өмір бойы білім алуын жалғастыруға оң көзқарасының, өмірде мансаптық өсуі мен танымдық процесін реттеуге дайындығын қалыптасуына көмектесу болып табылады (МЖМС). «Қазақстан Республикасының орта білім, беру ұйымдарында білім алушыларды кәсіптік бағдарлауды диагностикалау және анықтау бойынша әдістемелік ұсынымдар» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2019 жылғы 15 сәуірдегі №150 бұйрығы;

Кәсіптік бағдар – білім алушының кәсіптік қызығушылығына, жеке қабілеттері мен психофизиологиялық ерекшеліктеріне сәйкес білім алуға және кәсіптік саладағы мүмкіндіктерді, мамандықты және оқу орнын еркін әрі саналы түрде тандау құқықтарын іске асыруда ақпарат беру және консультациялық көмек көрсету

Мектептегі кәсіптік бағдар жұмысының мақсаттары:

1-мақсат: оқыту мен еңбек қызметін саналы түрде тандауға бағытталған анықталған бейімділіктер мен қабілеттерді ескере отырып, кәсіби дамудың мүдделері мен бағыттарын қалыптастыру.

2-мақсат: Еңбек нарығындағы өзгерістерді ескере отырып, білім алу және кәсіби траекторияны тандау үшін ақпараттандыру және кеңес беру жүйесін құру. / Білім және ғылым Министрінің 2021 жылғы «2» қарашадағы № 545 бұйрығына *1-қосымша* /

3. Оқушылардың еңбекке деген саналы қатынасын, тұлғалық ерекшеліктерін, қабілеттері мен қызығушылықтарын және өңір мен елдегі еңбек нарығының талаптарын ескере отырып, қызмет саласын тандау еркіндігі шеңберінде кәсіптік өзін-өзі айқындауын қалыптастыру.

4. Оқушыларға кәсіптік бағдар беруде болашақ мамандығы мен оқыту бейінін тандауға, сонымен қатар болашақ кәсіптік мансабын жоспарлауға қолдау көрсету.

Кәсіптік бағдар жұмысының негізгі міндеттері:

Бастауыш сыныптарда \1-4 сыныптар\:

Еңбекке деген қызығушылықты қолжетімді және қызықты түрде бойға сіңіру;

Пәнге бейім қабілеттерін анықтау;

«Мамандық», «болашақ кәсіп», «өмірге қажетті дағдыларға қалыптасу», «болашақ» жайлы түсініктерін қалыптастыру.

Негізгі сыныптарда \5-9 сыныптар\:

Кәсіптер әлемімен таныстыру, бейімділіктер мен мүдделерді анықтау, кәсіби даму бағыттарын ұсыну

1) Оқушыларды оқыту бейіні бойынша бөлу үшін олардың бейімділіктері, қабілеттері, қызығушылықтары туралы объективті мәліметтер жинау;

2) Элективті курс сабақтары мен тәрбие жұмысында қолданылатын оқытудың кешенді және дәстүрлі емес формалары мен әдістері есебінен бейіндік оқытудың вариативтілігінің кең ауқымын қамтамасыз ету;

3) Жұмысқа орналасу қиындығын болжауға оңай болатын кейбір оқушылар топтарына яғни, түзету мектептері мен сынып оқушыларына қолдау көрсету;

4) Жоғары сыныптар арасында қосымша және кәсіптік білім беру мекемелерімен, өңірлік кәсіпорындармен ынтымақтастықтың икемді жүйесін әзірлеу;

5) Ата-аналарды мектеп оқушыларының бойында өмірдің әртүрлі салаларына деген өмірлік қызығушылықтарын кеңейту, басым қызығушылықтарын қалыптастыру мен кәсіптік бағдар беру жұмысына жұмылдыру;

6) Өңірлік еңбек нарығында жоғары қажеттілікке ие мамандықтарды насихаттау үшін кәсіптік бағдар және еңбек нарығы саласындағы ұйымдарымен ынтымақтастық.

Жоғары сыныптарда \10-11 сыныптар\:

- 1) кәсіптік бағдар беру тестінен өту, оның ішінде ҰТО базасында (колледждерге түсушілер үшін)
- 2) келешекте дамйтын жаңа кәсіптер туралы хабардар ету (оның ішінде жаңа кәсіптер Атласы арқылы)
- 3) кәсіпорындарға экскурсиялар, жетіспейтін құзыреттер жиынтығы, оқу орнын (колледжді) тандау
- 4) кәсіптік бағдар беру тестінен өту
- 5) Оқыту бейінін тандау туралы шешім қабылдауды анықтау және қалыптастыру мақсатында топтық және жеке тестілеу
- 6) Тандалған еңбек түрінде кәсіби қасиеттерді қалыптастыру

2025-2026 оқу жылындағы көзделген мақсат:

Оқушылардың кәсіпті саналы тандауына барлық мүмкіндікті жасау, қажетті ресурстарды қолдану, кәсіптік қызығушылығын жан-жақты зерттеу, мамандықты дұрыс тандауға бағыт беру, мамандық жайлы түсінік беруді 5- сыныптан баулу, кәсіпке ерте жастан бейімдеу.

Міндеті: 1. Пән мұғалімдерінің білім алушылардың қызығушылығын зерттеуді үйренуіне ықпал жасау, қызығушылықты анықтаудағы, мотивация берудегі теориялық, әдістемелік білім деңгейлерін арттыру.

2. Мектептегі білім алушылардың қызығушылықтары мен бейімділіктерін анықтау үшін жүргізілетін зерттеу, диагностикалау жұмыстарын бастауыш сыныптардан бастау

3. Тандау курстарының, диагностикалық жұмыстарды атқарудың нәтижелі, тиімді жолдарын қарастыру:

- Кәсіби білім беру аясында әлеуметтік серіктестікті дамыту:

- Кәсіби білім беруде мекемелермен бірлесіп бағыт беру жұмыстарын ұйымдастыру;

- Кәсіби бағдар беруді оқу- тәрбие үдерісіне енгізу.

Күтілетін нәтижелер:

1. Мектеп пән мұғалімдерінің білім алушыларды зерттеу дағдылары артады
 2. Білім алушылардың қызығушылығын анықтау, зерттеу, әрі қарай дамыту тәжірибелері жинақталып, әдістемелік жинақтары таратылады.
 3. Жоғары сынып оқушыларын оқытудың мазмұнын бейіндік және деңгейлік даралауға жағдай туғызуға, жеке қабілеттері мен талаптарына сай жеке білім траекториясын құруға мүмкіндік туады.
- 2025-2026 оқу жылында жетілдіру қажет бағыттар:**

1. Білім беру мекемелеріндегі педагог қызметкерлердің біліктілік арттырудың жаңа үлгілері арқылы мұғалімнің педагогикалық шеберлігі мен шығармашылығын арттыру.
2. Жеке пән мұғалімдерінің кәсіби құзырлығын көтерудегі жұмыс жүйесін құру.
3. Бағдарлы оқытуда жаңа педагогикалық технология мен тәжірибелерді таратудың және қорытындылаудың жаңа әдістемесін жасау және сынақтап өткізу.
4. Бейінді –бағдарлы орынбасарлардың тәжірибесін дамыту мақсатында әдістемелік құралдармен қамтамасыз етіп, өзіндік білім көтеру жұмыстарына баса назар аударту.
5. Мектептердің басқа да тірек мекемелерімен (республикалық біліктілік көтеру институтымен, облыстық білім жетілдіру институтымен, ЖОО-мен, «Қабілет» орталығымен және инновациялық мектептермен) байланыс жасау.